

שיחת מרן המשיג
רבנו הגה"צ ר' אליהו אליעזר דסלר שליט"א
מנהל רוחני דיישיבת פוניבז'

**חובת ההכנה לפורים גדולה מחובת
ההכנה למתן תורה**

החסידיים אומרים שצריך להתכונן לימי הפורים לפחות כמו ההכנה שכלל ישראל התכוננו לפני מתן תורה. משום, שקבלת התורה היתה בכפיה "כפה עליהם הר כגיגית", ואילו קבלת התורה בפורים היתה מאהבה, ואם לפני קבלת התורה היה נצרך שלושה ימים של הגבלה ק"ו לפני פורים. ובאמת כתוב במס' סופרים, שהיו נוהגים לקרוא את מגילת אסתר לפני פורים, חציו הראשון במוצאי שבת הראשונה של חודש אדר, ואז קראו עד "בלילה ההוא", ובמוצאי ש"ק השני קראו מ"בלילה ההוא" עד סוף המגילה.

**בקריאת המגילה אנו יוצאים ידי
חובת ההלל**

ולכא' הענין בזה הוא ע"פ מה שאמרו בגמ' (מגילה ד"ד ע"א) "ת"ר ארבעם ושמונה נביאים ושמונה נביאות נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מש"כ בתורה חוץ ממקרא מגילה מאי דרוש (מה דרשו להוסיף קריאת המגילה? – רש"י) א"ר חייא בר אבין אמר ר' יהושע בן קרחה ומה מעבדות לחירות אמרי' שירה (ביציאת מצרים אמרו שירה על הים – רש"י, וכ' מהרש"א היינו שירת 'אז ישיר' שהוא סיפור הנס שיצאו ממצרים מעבדות לחירות) ממיתה לחיים לא כ"ש?! (שבשירת המגילה מספר ג"כ את הנס שיצאו ממיתה לחיים – מהרש"א) א"ה הלל נמי נימא, (שהוא שירה – רש"י) רב נחמן אמר, קרייתה זו הלילא. וביאר ה'לבוש' (תרצ"ג, ג) את הגמ', "קריאת המגילה היא ההלל שאין הלל אלא שיר ושבח על הנס, ה"נ המגילה אין לך שיר גדול ממנה שמפרסמין הנס לשבח להשי"ת שהציל אותנו".

ולפי דברי ה'לבוש', מובן שי' ה'מאירי'. שכ', שאם אדם נמצא במקום שאין לו מגילה, שיקרא את ההלל; והיינו שמה שאנחנו לא קורים את ההלל הוא לא משום שאנחנו לא חייבים בזה, אלא משום שאנחנו נפטרים בקריאת המגילה, ולכך דוקא במקום שקרא את המגילה, אבל אם לא קרא את המגילה – צריך לומר את ההלל!

ולמעשה – שי' ה'מאירי' לא הובאה להלכה. אבל מ"מ רואים מזה כמה הלל והודאה יש במגילה שע"י המגילה אנו נפטרים מההלל. וכמובן שבשביל לראות את ההלל והודאה שיש במגילה צריך לקרוא את המגילה ולהבין לפני י"ד אדר.

ובעל "יפה תואר" בספר "יפה עיניים" (דרושים עה"ת עמ' ס"ט טור ימין) הקשה על החידוש שלקריאת המגילה במקום קריאת ההלל מה השתנה פורים מפסח וסוכות שלא תיקנו איך נעשה הנס זה יהיה ההלל ואף בחנוכה לא תיקנו שיזכירו הנס אלא שיגמרו את ההלל? ותירץ כי בחגים שהנס מבואר ראוי שיהללו ולא נצרך להזכיר את פרשת הנס אבל בפורים שהנס נודע רק ע"י קיבוץ המעשים הרבים נצרך לקרוא במגילה את כל המעשים ביחד שע"ז יתעורר השומע שלא קרה כ"ז במקרה ואחר שכבר נצרכו לתקן את קריאת המגילה לא רצו להטריח לקרוא את ההלל

**בזמנינו הצורך להכין את המגילה
גדול יותר**

והנה אנחנו שיכולים לשמוע את כל המעשים שבמגילה בלי לשים לב לכל הניסים הגדולים שנעשו שם שהרי כל הניסים שנעשו במגילה התגלגלו בצורה טבעית מבלי שידעו על כך כלל אז בודאי ובודאי שמוטל עלינו לקיים את המנהג הנ"ל המובא במס' סופרים ללמוד את המגילה קודם ימי הפורים ולהכין את עצמינו לקריאת

המגילה כדבעי כדי שנוכל לקיים את "קרייתתה זו הלילא"!

וגם בדרשות החת"ס נמצא, שהיו מתאספים לפני פורים לדרוש את כל ניסי המגילה. ובביאור הגר"א על מגילת אסתר מובא, שבכל פסוק שבמגילה, נמצא נס!

ביסוד ושורש העבודה (שער י"ב פ"ד) תמה מאוד שהנה הלכה היא שאף כוהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם כולם צריכים ליבטל כדי לשמוע מקרא מגילה ואפי' ת"ת מבטלין והכל משום פירסומי ניסא, לפרסם את עוצם גודל הנס, ליתן הודאה במחשבתו להשית"ש, וכמו שאמרו בגמ' "קרייתתה זו הלילא", ותמה, היכן מצינו במגילה את ההודאה להשית"ש? "והנה, אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה בזו המגילה, איפה הם ההודאות ליצרינו ובוראינו ית"ש ויתעלה, על כל הניסים ועל הישועות, ולא תמצאנה כלל! אך אין זה, כי אם אחר כונת הלב הן הן הדברים כי יעלה על ליבו כל מעשה תקפו וגבורתו של הנס, וכו' הרי מבואר, שעיקר הכונה היא לידע מגודל הנס. ובודאי הכונה מזה, שבידיעתו מגודל הנס, יתן הודאה ושבח ליצרינו ברוך הוא וברוך שמו".

והביא שם דוגמא לזה, וכתב, שמזה יש ללמוד לכל המגילה. הנה המן נכנס אל אחשורוש, ואחשורוש אומר לו, "מה לעשות יקר וגדולה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו?" וברור, שהמן יחשוב שודאי שהמלך מתכוין אליו, אבל בפועל קרה, שברגע אחד נפל מאיגרא רמה לבירא עמיקתא! ואמר לו אחשורוש, "לך ועשה כן למרדכי היהודי"; וכל המתבונן ורואה את הנס העצום שנעשה כאן, מכח זה ממילא נכנס בליבו הודאה עצומה להשית"ש!

ואם אדם שומע או קורא את הפסוק הזה בלא כונה, ממילא אינו מכיר בניסו ואינו נותן הודאה ע"ז, וכבר יכול לקרוא מגילה אחרת – כי מה הנפק"מ מה קורא, ולא יצא ידי חובתו בקריאת המגילה! ובמה נחשב כקורא את ההלל?

ועל דרך זה ניתן ג"כ לבאר את מש"כ הרמב"ם בהקדמה למנין המצוות. ח"ל הרמב"ם "שהנביאים עם בי"ד תיקנו וציוו לקרות את המגילה בעונתה, כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועתינו, כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה, (דברים ד' ז') "כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראינו אליו".

הנתיבות בפירושו למגילה בספר 'מגילת סתרים' (ט' כ') כתב: הנה כתוב במגילה "ויכתוב מרדכי וכו' לקיים עליהם להיות עושים כימים אשר" וכו' ולכאוף, המילים "לקיים עליהם להיות עושים", מיותרות. ותייך "ובכונת הכתוב נראה שרצונו לומר, שלא יהיו הימים האלה בכל שנה כדיוטגמא ישנה ולזכר בעלמא, רק שיהיה אצלם כא' היום נעשה הנס, ח"ש להיות עושים ממש את הימים האלה כאותם הימים שנעשה בהם הנס". וכן פירש ג"כ בפס' ל"א "לקיים את ימי הפורים האלה כאשר קיים עליהם מרדכי" וכו', הזהיר, שיקיימו היהודים בזמניהם אף שלא ראו את הנס, כאשר קיים מרדכי ואסתר שבדאי היה בגודל שמחה טוב לבב.

יש עוד טעם גדול שצריך לחייב אותנו לעסוק בלימוד המגילה קודם הפורים והוא ממש"כ ה'יערות דבש' (ח"א דרוש ג') ח"ל "שמעו נבוני עם וחכמים, אשר בחר בנו ה' בכל עם, אל נא תהי קריאת המגילה בעיניכם כדורש ספר זיכרונות וספר קורות אבותינו בכל התלאות אשר מצאם, אשר אין בו אלא הגדת המעשה וסיפור דברים! וכי בשביל זה היתרו אזהרה לקרותה פעמיים? ותודה לקל כולנו יודעים המעשה ההוא עד אשר קמו הנערים לצחק לעשות במתכונתו, זה אומר בכה חה אומר בכה, אמנם רוב התועלת הנמשך ממנו מלבד סודות רבות שיש בו, והפליגו בעלי חן וסוד לדבר בזה המגילה, ולהכי נקראת מגילת אסתר שיש בו סתרים וסתרי מעשה בראשית למאוד, וגם יש בה לבוש למוסר... ואזניכם שמעו מה גדלו ומה עמקו דברי המגילה ההיא, אף גם יש ללמוד

ממנה דברים רבים למוסר והנהגת האדם אשר יעשה וחי בהם".

וע"ד זה נמצא ג"כ בפירושו של בעל 'יוסף לקח' (ה' ד') "באיגרת הזאת הרבה דברים נאמרו ברמז שהיה ראוי לכותבם בקולות וברקים ולפרסמם, - אמר הכתוב שנכתבה בספרי מדי ופרס, וכמו שאמרו רז"ל שם שאמרה אסתר שכבר כתבוה בספרי פרס כשבקשה שתיכתב בכתובים, והיה התועלת הנמשך מהודיע בזה שנכתבה בספר דברי הימים אשר לפרס ומדי, כדי לתת טעם למה לא הזכיר שמו ית'. ולמה נאמרו בה הרבה דברים ברמז ובסתר, והם דברים שהיה נאות להכריזם בקול כרחא, כי ע"כ נרמזו ונכתבו בסתר - מפני מורא מלכות, פן יחר בעיני המלך לומר הנה אלה משבחים לאלוקיהם על מה שעשיתי לאהבת אסתר. ואומרים, כוחינו ועוצם ידינו באמונתנו עשתה לנו זאת"

ראינו א"כ שתי טעמים ללמוד את המגילה קודם הפורים א' כי כל המגילה כולה היא איגרת סתרים ורמזים ועוד כדי להכיר את הניסים העצומים שבכל חלק וחלק שבמגילה שע"ז נודה ונהלל לה' אלוקינו.

חובת ההכנה לקיום מצות מחיית עמלק

ישנו עוד חיוב נוסף שנתחייבנו בו והוא, מצות 'מחיית עמלק' חכירת מעשה עמלק. ותיקנו חז"ל, שהזכירה תהיה סמוכה לעשייה וכד' הגמ' 'להקדים זכירה לעשייה', ולכך אנו קוראים בתורה פרשת 'זכור' סמוך לפורים. נראה קצת את הדברים כדי לקבל איזה תפיסה ושייכות במושג הזה.

כתב הרמב"ם בספר המצוות (עשין קפ"ט), "שציונו לזכור מה שעשה לנו עמלק בהקדימו להרע לנו, ולשנוא אותו בכל עת ועת, ונעורר את הנפשות במאמרים כדי להלחם בו, ונזח את העם לשנוא אותו עד שלא תישכח המצוה. ולא תיחלש שנאתו ותחסר מן הנפשות עם אורך הזמן". זאת אומרת שצריך לזכור מה שעשה לנו עמלק ולהביא לעצמינו את השנאה לעמלק.

והנה הגדרת השורש והמהות של עמלק שכתבה התורה כלפיו של זה שחטא והחטיא וקירר את האמבטי הרוחתת שהיתה מפחד הנפלאות שנגלו ביציאת מצרים, הוא - בלשון התורה "ק' ולא ירא אלוקים!"

המהות של עמלק הוא "ולא ירא אלוקים"

ונבאר קצת כפי שנמצא בספר 'תורת אברהם' להג"ר אברהם גרוזד'ינסקי זצ"ל, "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" - בכל התבוננות פשוטה שאדם יתבונן ויחשוב לעצמו כלפי כל דבר שנמצא בעולם, נשמע ממנו את ההכרזה המוכרחת "כי אני נברא!" שום דבר לא נוצר לבד, או התהווה לבד, או מתהווה מעצמו! רק שמחמת ההרגל, נדרש מהאדם התבוננות. שאו מרום עיניכם אינו בדוקא שאם נסתכל למטה לא נראה את הבורא ית'; אם האדם יתבונן על עצמו, איזה איברים מושלמים יש לו, איך שהלב פועם, ואיזה תפקיד הכליות עושות, והריאות, וכו' ודאי שיראה בחוש את יד השי"ת! אלא, שכל זמן שהאדם בריא הוא אינו נעצר להתבונן אף פעם, כל זה מתקבל אצלו כדבר שאינו שייך אליו כלל וכלל, כיון שכך או כך מה זה משנה - הכל פועל אותו הדבר. המציאות הזו שהקב"ה נתן לאדם את כח ה"בחירה" לעשות ככל העולה על רצונו בין אם זה נראה דבר טוב ובין אם זה לא נראה דבר טוב, זהו מצב שלכא' סותר את העובדה שהאדם הוא 'נברא' ומשועבד לאיזה גורם כלשהו, ומה שמחזיר אותו להכרה הזאת ולמחויבות כלפי מי שברא אותו זהו רַק יראת שמים, שזה מחייב אותו ליותר רצינות והשתעבדות כלפי מי שברא אותו.

ביאור החילוק בין ז' עממין לעמלק

הנה אצל ז' עממין צייתה אותו התו' כלפיהם (דברים כ' ט"ז) "לא תחיו כל נשמה", עלינו להרוג את הנשים האנשים והטף. והטעם לזה מפורש בתו', (שם פס' י"ח) "למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם" דהיינו שהם בגדר מזיקים שעלולים להשפיע עלינו רע, ולכך נצטוונו לסלקם מן העולם. ועל דרך שאמר ר' אלעזר

גם בזמנינו קיים עמלק

ושלא נטעה לחשוב שכבר אין בימינו עמלק, שכבר בא סנחריב ובלבל את האומות ואיננו יודעים מיהו עמלק היום; ה'מכתב מאליהו' (ח"ג עמ' 202) כתב, שעמלק בדורותינו היא המדינה שבה אנו מצויים, אנו כבר יודעים מהי מטרתה, אבל הוא הרחיק כבר לראות זאת מאז! (את הדברים הוא אמר עם קום המדינה, כאשר יהודים רבים לא ידעו איך להתייחס למדינה). מנהיגים מהערב רב, מזרע עמלק, שמהותם ותרבותם היא-חוצפה כלפי שמיא, ובלי שום גבול, ולהכעיס, (ולדאבון ליבנו הם נעזרים בתמימים ונגועים). זהו עמלק וממשיכי דרכו – אשר קרך, להכניס קרירות לתורה ולומדיה.

חובתינו בשעה זו

זהו החיוב להקדים זכירה לעשייה. ואנו צריכים לתבוע מעצמינו שלא להתרפות מן התורה, כי רק ע"י "שרפו ידיהם מן התורה" היה כח לעמלק. ועוד נראה את זה, וכולם יראו את זה, כמה כל השקעה ושקיעות בלימוד של כל אחד פעלה למעלה, צריך לדעת את הדרך הנכונה ואת ההשקפה האמיתית לדעת "אוהבי ה' שנאו רע" להתרחק מכל הרע ונושאי כליו לשייך את עצמינו לזמן ולראיות איך להתעלות, שהקב"ה יעזור לנו שנזכה לזה.

בסנה' כלפי הבע"ח המזיקים "כל הקודם להרגם זכה" והרי גדול המחטיאו יותר מן ההורגו – "פן יחטיאו אותך לי"!

אבל לא מצינו ציווי לזכור את מעשיהם הרעים, ולשנוא אותם, ולאבד אף את הבע"ח שלהם, ואת כל הרכוש שלהם, שלא ישאר מהם שום זכר - וכמו שמצינו בעמלק?! אבל הטעם לכך הוא כיון שעדיין קיים בהם ניצוץ של יראת שמים. וכמו שמצינו בתו' בקריעת ים סוף, 'נמוגו כל יושבי כנען', 'חיל אחז יושבי פלשת', וכמו שאמרה רחב למרגלים "נפלה אימתכם עלינו וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם", אבל כ"ז - בשאר האומות, אבל בעמלק כתיב 'ולא ירא אלוקים'; גם לאחר כל הניסים והנפלאות שנעשו בים סוף, שנתפרסמו בכל העולם – שום דבר לא משפיע עליהם! העמלקים לא נכנעים לשום מציאות, גם לא כשזה ברור בעיניים.

ולא בגלל שהם היו 'מומרים לתיאבון', אף אחד לא בא להילחם איתם, אף אחד לא בא לכבוש אותו, ובכ"ז הוא בא להילחם, ולמה? כדי שלא ישאר בעולם שום רושם של היראת שמים, שלא ישאר שום רושם מכל הניסים והנפלאות שנעשו ביציאת מצרים, זהו הרצון העמלקי! להכחיש את הכל, לצנן את היראת שמים, את האמבטי הרתחת. ולכך נצטוו לזכור את מה שהוא עשה לנו, להשמיד ולכלות אותו עד שלא ישאר לו שום זכר.

נערך מתוך שיחה שנמסרה בישיבה"ק ביום ג' ה' אד"ב
י"ל ע"י מכון שערי המוסר
ניתן להשיג בדוא"ל בכתובת
a05202020@gmail.com